

بررسی کیفی عوامل زمینه‌ساز رضایت زناشویی در زوجین با تفاوت سنی معکوس

نرجس عرفان منش^{۱*}، زهرا درویزه^۱، زهره خسروی^۱، محمدرضا حسن زاده توکلی^۲

۱. دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران

۲. دانشگاه علوم قرآن و حدیث، تهران، ایران

نشریه پایش

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۴/۶/۲۳

سال چهاردهم شماره ششم، آذر - دی ۱۳۹۴ صص ۶۶۷-۶۶۷

نشر الکترونیک پیش از انتشار- ۲۴ آبان ۹۴

چکیده

تغییر ساختار جامعه و گسترش ازدواج‌های با تفاوت سنی معکوس که در آن سن زن از سن مرد بیشتر است؛ ضرورت پرداختن به این نوع ازدواج‌ها و نیز عوامل تاثیرگذار بر رضایت زناشویی در این ازدواج‌ها را خاطر نشان می‌سازد. بنابراین پژوهش حاضر با هدف شناسایی و بررسی عوامل کیفی تاثیرگذار بر رضایت زناشویی زوجین با تفاوت سنی معکوس انجام گرفت. با توجه به محدودیت استفاده از پرسشنامه در پژوهش‌های مربوط به حوزه انتخاب همسر، داده‌های پژوهش حاضر با انتخاب روش کیفی از نوع پدیدارشناسی با انجام ۳۰ مصاحبه با زوجین با تفاوت سنی معکوس و نیز با استفاده از فن ضبط صوتی و کتبی مصاحبه‌ها، جمع‌آوری گردید. در تجزیه و تحلیل داده‌ها با روش‌های کدگذاری باز، محوری و گزینشی نهایتاً از تعداد ۱۳۰ مفهوم شناسایی و طبقه‌بندی شده، تعداد پنج مقوله "عوامل فردی، خانوادگی، نگرشی، انگیزشی، و تاریخیچه‌ای"، به عنوان مقوله‌های اصلی و موثر بر رضایت زناشویی زوجین با تفاوت سنی معکوس، نام‌گذاری گردید. یافته‌های این پژوهش می‌تواند روانشناسان حوزه انتخاب همسر را در راستای بهبود و غنی‌سازی مشاوره‌های قبل از ازدواج یاری نماید.

کلیدواژه: ازدواج، تفاوت سنی معکوس، رضایت زناشویی، رویکرد کیفی

* نویسنده پاسخگو: تهران، دانشگاه الزهرا، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی

تلفن: ۰۷۱۳۶۳۴۰۷۲۵

Email: erfanmanesh cp@yahoo.com

مقدمه

هرچند ازدواج به عنوان یک عمل ارادی انسان، تابع خواست، تمایلات و دیدگاه های فردی اوست، اما زندگی اجتماعی انسان و روابط پیچیده او با پیرامونش، شرایط وقوع ازدواج را تحت روابطی دوسویه با متغیرهای اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی قرار می دهد. این تغییرات افراد را در معرض انتخاب هایی قرار می دهد که گاهی از نظر عرف اجتماع، پسندیده محسوب نمی شوند. ازدواج پسر با دختر بزرگتر از خود نمونه ای از این ازدواج هاست که معمولاً با سرازیر شدن سیل عظیمی از انتقادات، نگرش ها و احساسات منفی خانواده ها و احیاناً مشاوران ازدواج و خانواده به سوی زوجین آغاز می شود و ادامه زندگی آنان را با موجی از ترس و دلهره همراه می سازد. ساروخانی در سال ۱۹۸۱ به نرخ ۲/۵ درصدی برای ازدواج هایی که عروس سن بیشتری دارد، اشاره می کند [۱]. این در حالی است که بر طبق آمار سازمان ثبت احوال کشور در سال ۱۳۹۳، نرخ ازدواج های با تفاوت سنی معکوس (ازدواج هایی که در آن ها سن زن بیشتر از سن مرد هست) ۱۰/۷۳ است [۲]. این رقم نشان دهنده رشد ۴ برابری این نوع ازدواج ها طی ۳۳ سال گذشته است. آماری که در جای خود بسیار قابل تامل است. رضایت و سازگاری زناشویی از موارد مهم در ازدواج است. رضایت زناشویی احساسات عینی از خشنودی، رضایت و لذت تجربه شده توسط زن و شوهر است، زمانی که همه ی جنبه های ازدواج شان را در نظر می گیرند. رضایت زناشویی حالتی است که طی آن زن و شوهر از ازدواج با همدیگر و با هم بودن احساس شادمانی و رضایت دارند [۳]. موضوع رضایت زناشویی زوجین با تفاوت سنی معکوس در ادبیات پژوهشی مورد بررسی پژوهشگران قرار گرفته است. در بررسی بسیار تأثیرگذار "زن و شوهر" رضایت از استانداردهای زندگی در میان زنان مورد مطالعه قرار گرفت و این نتیجه به دست آمد که زوج های همسان از نظر سنی بیشترین رضایت را داشتند و هرچه شکاف سنی افزایش می یافت رضایت کاهش پیدا می کرد [۴]. اما از سوی دیگر نتایج سایر پژوهش ها به رضایت و تعهد بالاتر و نیز تساوی قدرت در روابط با تفاوت سنی معکوس اشاره نمودند [۵]. همچنین مطالعه ای با مقایسه تعاملات مثبت و میزان شادکامی در میان ۳ گروه زوجین همسن، زوجینی که سن زن بالاتر است و زوجینی که سن مرد بالاتر بود، نتیجه گرفت که بالاترین تعاملات مثبت بین زوجین، در میان ازدواج هایی بود که در آن سن زن بیشتر بود [۷]. ایران همچون سایر کشورهای جهان سوم

در مرحله گذار از سنت به مدرنیته است که تغییرات وسیعی را در همه پدیده های اجتماعی از جمله در ازدواج و همسرگزینی ایجاد کرده است. مزیقه ازدواج در ایران و فزونی تعداد زنان، در مقایسه با مردان، در بین افراد آماده ازدواج، تاخیر در سن ازدواج زنان را موجب شده است. مزیقه ازدواج از طرق متفاوتی همچون وصلت زنان با مردان جوان تر، مسن تر و یا مردان قبلاً ازدواج کرده مرتفع می گردد [۸]. همان گونه که ذکر شد با بالا رفتن نرخ ازدواج های با تفاوت سنی معکوس [۲] پژوهش های اندک و قدیمی، یافته های محدود [۷] و منحصر به مطالعات آماری و تغییرات دموگرافیک در ساختار جمعیتی و نه مطالعات روان شناختی [۹] و همچنین نبودن پژوهشی منسجم و مختص این زوجین در کشورمان، ضرورت مطالعه این نوع ازدواج ها و دستیابی به درک بهتری از رضایت زناشویی این زوجین، روشن می گردد. علاوه بر این پژوهش های انجام گرفته در کشور ما در مورد ازدواج با استفاده از پرسشنامه هایی است که خود دارای محدودیت هایی از جمله مصنوعی بودن پاسخ های شرکت کنندگان و نیز احتمال انحراف پاسخ های آن ها از واقعیت است. بنابراین پژوهش حاضر با استفاده از روش کیفی با هدف شناسایی عوامل تأثیرگذار بر رضایت زناشویی زوجین با تفاوت سنی معکوس انجام گرفته عوامل زمینه ساز رضایت زناشویی زوجین با تفاوت سنی را مورد جستجو قرار داد.

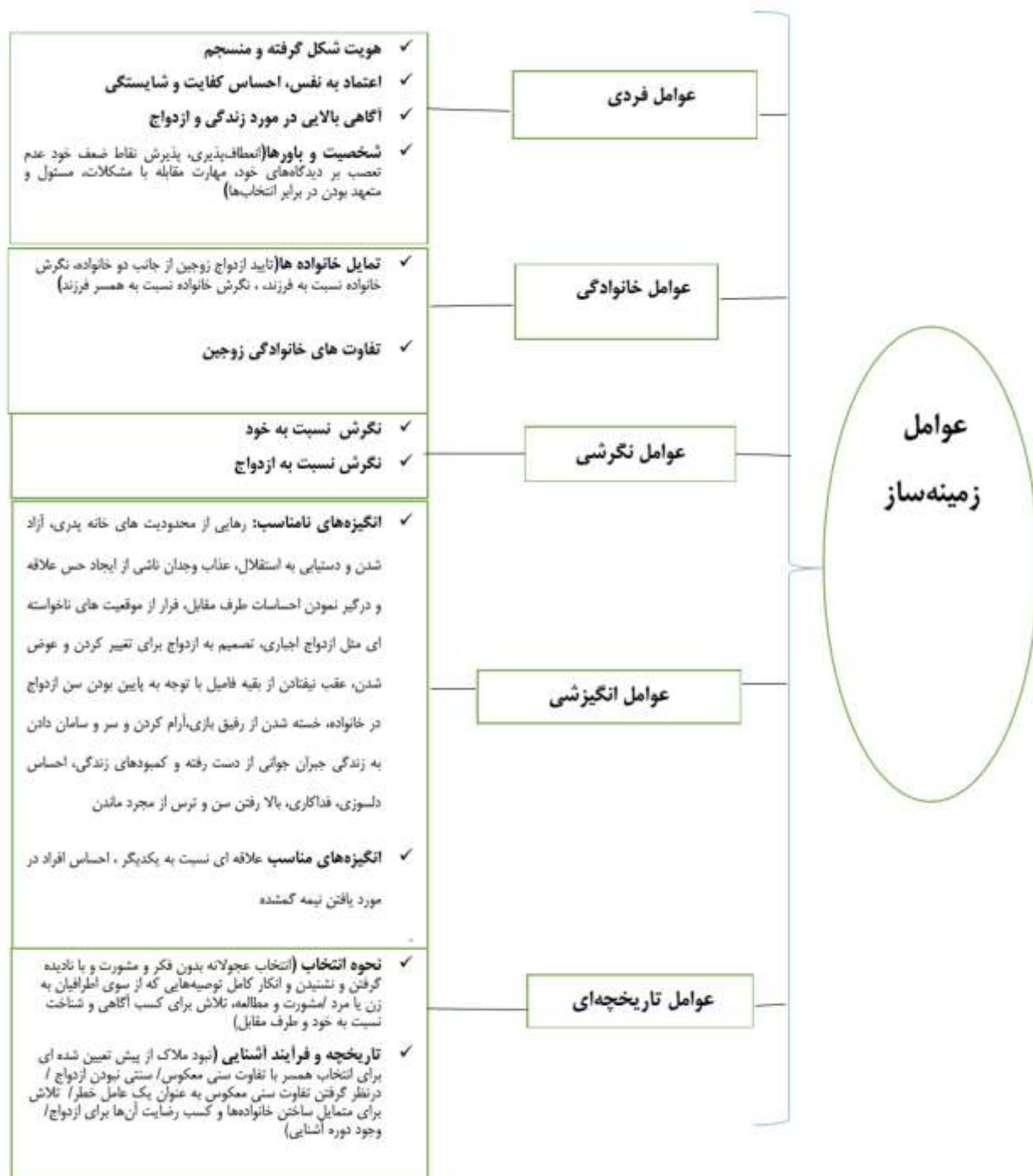
مواد و روش کار

پژوهش حاضر، پژوهشی کیفی به شیوه پدیدارشناسی بود. از جامعه کلیه زوجین ایرانی که در ازدواج آن ها سن زن بیشتر از مرد است، ۳۰ مشارکت کننده (۱۴ مرد و ۱۶ زن، شامل ۶ مرد راضی از ازدواج، ۵ مرد ناراضی و ۳ مرد جدا شده از همسر با تفاوت سنی معکوس و ۸ زن راضی، ۵ زن ناراضی و ۳ زن جدا شده از همسر کوچکتر از خود) حضور داشتند. نمونه گیری در پژوهش حاضر با استفاده از شیوه نمونه گیری گلوله برفی و هدفمند، انجام شد. ملاک های شمول (گذشتن حداقل یکسال از ازدواج، عدم ابتلا به اختلالات سایکوتیک و اختلالات عمده روانپزشکی)، بود. مصاحبه به صورت عمیق انجام شده و گفتگوها در آن توسط ضبط صوت ثبت گردید. پس از اتمام مصاحبه بلافاصله نکات مهم توسط پژوهشگر یادداشت می شد و حداکثر طی ۴۸ ساعت مصاحبه پژوهشگر، کلمه به کلمه روی کاغذ پیاده می گردید و نکات مربوط به آن ثبت می شد. پس از آن که ۲۴ نفر مورد ارزیابی قرار گرفتند مصاحبه به

یافته‌ها

در این پژوهش ۳۰ نمونه هدفمند، شامل مردان و زنان، متاهل و مطلقه در گروه‌های سنی و تحصیلی متفاوت و از طبقات اجتماعی گوناگون انتخاب گردیدند. جمعیت نمونه شامل ۱۴ نفر مرد و ۱۶ نفر زن بودند که بین ۱ تا ۱۳ سال تفاوت سنی معکوس داشتند. دامنه سن کنونی مردان از ۲۸ تا ۶۵ سال و زنان از ۲۹ تا ۷۵ سال متغیر بود. دامنه سن ازدواج مردان بین ۱۸ تا ۲۹ سال و دامنه سن ازدواج زنان بین ۲۳ تا ۳۹ سال بود. طول مدت ازدواج زوجین نیز از ۳ سال تا ۴۳ سال متغیر بود. تحصیلات جمعیت نمونه از دیپلم تا دکترا متغیر بود. این ازدواج برای تمام افراد به جز یک زن و یک مرد، ازدواج اول بود. تعداد فرزندان زوجین از صفر تا ۵ فرزند بود. در تجزیه تحلیل داده‌ها با روش‌های کدگذاری باز، محوری و گزینشی نهایتاً از تعداد ۱۳۰ مفهوم شناسایی و طبقه‌بندی شده، تعداد پنج مقوله "عوامل فردی، خانوادگی، نگرشی، انگیزشی، و تاریخیچه‌ای"، به عنوان مقوله‌های اصلی شناسایی و نام‌گذاری گردید؛ که در نمودار شماره ۱ گزارش شده است. این مقوله‌ها در ادامه با جزئیات مورد بحث قرار می‌گیرند.

اشباع رسید. سپس جهت تایید طبقات شکل گرفته، با ۶ نفر دیگر مصاحبه صورت گرفت. مصاحبه‌های اولیه با استفاده از فن تحلیل سطر به سطر، تحلیل شدند. در مرحله بعد، پس از جمع‌بندی مفاهیم حاصل از رمزگشایی مصاحبه‌های انجام شده، که نتیجه مرحله اول کدگذاری‌ها بود، ابتدا مقولات فرعی مربوط به مفاهیم با توجه به اصول کدگذاری محوری، شناسایی، نام‌گذاری و استخراج گردید. در مرحله سوم کدگذاری گزینشی، مقولات محوری مربوط به مقولات فرعی و مفاهیم، شناسایی و نام‌گذاری شدند. جهت اطمینان از صحت داده‌های جمع‌آوری شده، محقق از درگیری طولانی مدت و عمیق با داده‌ها استفاده نمود. همچنین جهت افزایش اعتبار داده‌ها از نمونه‌گیری با حداکثر تنوع و نیز بازبینی دست‌نوشته‌ها توسط مشارکت‌کنندگان و ۳ نفر از متخصصان که در موضوع مطالعه و روش‌شناسی خبره بودند، استفاده شد. متن نوشتاری تعدادی از مصاحبه‌ها و خلاصه‌ای از نتایج اولیه در اختیار چند نفر از مشارکت‌کنندگان قرار گرفت و قضاوت آنها درباره وجود تشابه بین نتایج تحقیق و تجارب آن‌ها ارزیابی شد و سپس توسط دو استاد آشنا با نحوه تحلیل کیفی که در تحقیق شرکت نداشتند گذاشته شد و توافق بیش از ۹۰ درصد به دست آمد.

نمودار ۱: عوامل زمینه ساز رضایت زناشویی زوجین با تفاوت سنی معکوس

بحث و نتیجه گیری

عوامل فردی از عوامل مهم زمینه ساز رضایت زناشویی این ازدواج‌ها است. نکته‌ای که باید در مورد افرادی که ازدواج با تفاوت سنی معکوس را انتخاب می‌کنند و از آن رضایت دارند، به آن اشاره نمود این است که این افراد، می‌دانند در زندگی دنبال چه چیز هستند و هویت آن‌ها شکل گرفته است. به نظر می‌رسد وقتی افراد دقیقاً بدانند از زندگی و همسر آینده شان چه چیز می‌خواهند، هم اطمینان بیشتری نسبت به انتخاب خود دارند و هم وقتی همسری متناسب با معیارهای خود انتخاب می‌کنند، با آن راضی و خشنودند. در این مطالعه زوجینی که با مشورت و مطالعه، تلاش برای کسب آگاهی و شناخت نسبت به خود و طرف مقابل، دست به انتخاب زده بودند، رضایت زناشویی بالاتری داشتند. این یافته همسو با پژوهشی است که به این نتیجه رسید که بالا بودن آگاهی زوجها در مورد زندگی و ازدواج نقش بسزایی در بهبود و ارتقای روابط زناشویی ایفا می‌کند [۱۰]. ضمن اینکه به نظر می‌رسد انتخاب رضایت زناشویی بالاتر در ازدواج با تفاوت سنی معکوس، در انتظار مردان با اعتماد به نفس و زنان دارای احساس کفایت و بسندگی قوی است که مسئولیت انتخاب خود را حتی در صورت نارضایتی می‌پذیرند و نسبت به آن متعهد می‌مانند. تعهد و وفاداری باعث می‌شود زوجها مدت زمان بیشتری با هم باشند و همچنین منجر به حل تعارض و بحران در زندگی زوجها می‌شود. همچنین از جمله عوامل تاثیرگذار بر میزان رضایت زناشویی در بین زوجها تعهد و وفاداری به زندگی است [۱۱]. زوجین متعهد در جهت حل مشکلات با هم همکاری می‌کنند، بنابراین میزان رضایت از زندگی مشترک در میان آن‌ها بیشتر و به تبع پایداری و استحکام خانواده هم بالاتر می‌رود [۱۲]. از جمله ویژگی‌های فردی که مردان راضی شرکت‌کننده در پژوهش به آن اشاره داشتند اهمیت برخورداری از ویژگی‌هایی همچون انعطاف‌پذیری، و کنار آمدن با اخلاق‌های مختلف و مهارت مقابله با مشکلات برای رضایت داشتن از ازدواج با تفاوت سنی بود. این افراد معمولاً نقاط ضعف خود را پذیرفته، تعصبی روی نظرات خود ندارند، انتقادپذیرند و مستعد اعتراف به نقائص خود، و دارای توانایی عذرخواهی هستند. این یافته همسو با تحقیقاتی است که معتقدند انعطاف‌پذیری توانایی افراد برای سازگاری با شرایط تهدیدکننده است [۱۳]. یافته‌های این بررسی نشان داد، کسانی که انعطاف‌پذیری بالایی دارند بر زندگی کنترل بیشتری دارند و بهتر می‌توانند برای مشکلاتشان برنامه‌ریزی کنند، بیش‌تر به هم کمک

می‌کنند و خواهان کمک از هم هستند و برای نظرات سایر اعضای خانواده اهمیت قائل می‌شوند و با هم مشورت و مشارکت می‌کنند. همچنین زوجها انعطاف‌پذیرتر در مقایسه با زوجها انعطاف‌ناپذیر رضایت زناشویی بالاتری دارند [۱۳]. همچنین در این بررسی نشان داده شد که عوامل خانوادگی عامل زمینه‌ساز دیگر در پیش‌بینی رضایت زناشویی این زوجین است. به عبارت دیگر ویژگی‌های خانواده افراد می‌تواند عامل رضایت‌مندی یا عدم رضایت‌مندی زناشویی زوجین با تفاوت سنی معکوس باشد. تمایل خانواده‌ها و تایید ازدواج زوجین از جانب دو خانواده نقش بسیار مهمی در کیفیت و رضایت زناشویی آن‌ها در آینده دارد. زیرا در صورت عدم تایید ازدواج از جانب خانواده موجی از شناخت‌ها، هیجانات و رفتارهای منفی در طرفین رابطه ایجاد می‌شود که خود زمینه‌ساز شکل‌گیری چرخه‌های نامطلوب بین آن‌ها خواهد شد. این یافته همسو با پژوهش‌هایی است که معتقدند دخالت و یا اعمال نفوذ خانواده‌های اصلی که غالباً به صورت پنهان و در پوشش‌های زیبا عرضه می‌شود می‌تواند یکی از زیربناهای جدی تعارضات زناشویی از شروع تا پایان هر ازدواجی باشد. این پژوهش‌ها نشان می‌دهند که دخالت‌های زیاد اعضای خانواده همسر در زندگی زوجها می‌تواند رضایت از زندگی زناشویی را کاهش دهد [۱۴]. از دیگر یافته‌های مطالعه حاضر این بود که تفاوت‌ها و شباهت‌های خانوادگی زوجین زیرمقوله دیگری است که رضایت زناشویی زوجین با تفاوت سنی معکوس را در سطح ویژگی خانواده‌ها تحت تاثیر قرار می‌دهد. به عنوان یک قاعده کلی هر چه تفاوت‌های فردی و خانوادگی افراد بیشتر باشد، افراد هم هنگام انتخاب تردیدهای بیشتری دارند و رضایت زناشویی آن‌ها کاهش می‌یابد. تفاوت‌های شغلی خانواده‌های زوجین نیز مانند تفاوت‌های فرهنگی، تفاوت‌های شخصیتی (برون‌گرایی - درون‌گرایی، منطقی - احساسی)، تفاوت‌های زبانی، تفاوت‌های اعتقادی مذهبی (داشتن تفسیرهای مختلف از دین با وجود مذهبی بودن دو خانواده)، تفاوت‌های سیاسی، تفاوت‌های مالی - اقتصادی می‌توانند در مراحل مختلف زندگی بر روابط زوجین با یکدیگر و روابط آن‌ها با خانواده‌هایشان اثرگذار باشد. شباهت بین خانواده‌های زوجین امکان دوام زندگی زناشویی و رضایت زناشویی آن‌ها را افزایش می‌دهد. این یافته همسو با پژوهشی است که در آن طبقه و فرهنگ خانواده و همسانی آن‌ها از عوامل مهم موفقیت در ازدواج برشمرده شده‌اند [۵]. بررسی ما نشان داد که عوامل نگرشی و این که افراد چه نگرشی نسبت به خود داشتند، نیز می-

توانست پیش‌بینی‌کننده رضایت زناشویی آنان باشد. زنانی که خود را حساس و زودرنج، با اعتماد به نفس پایین، بداخلاق و عصبی، تحریک‌پذیر و پرخاشگر، پرتوقع، ساده، ناتوان در ابراز احساسات، کم طاقت و نازپرورده، مغرور می‌دانستند، احتمال بیشتری داشت که از زندگی خود ناراضی باشند. در مقابل زنانی که خود را سازگار، مهربان و شاد می‌دانستند، دغدغه دیگران را داشته و راحت از خواسته‌های خود می‌گذشتند، خود را قبول داشته و بهترین گزینه ازدواج همسرشان می‌دانستند، احساس می‌کردند مدیر و مدبر هستند، از پختگی، سخت‌کوشی، قدرت بالای تصمیم‌گیری، تحلیل مسائل و توانایی جمع‌کردن زندگی (از نظر خود و اطرافیان؛ حتی بهتر از مرد) برخوردارند، سن خود را جوان‌تر از سن تقویمیشان می‌دانستند و خود را از نظر اندام و ظاهر جذاب یا دارای جذابیت‌های جلب‌کننده توجه، برآورد می‌کردند، احتمال بیشتری داشت که از زندگی خود راضی باشند. برای مردان نیز در این مقوله فرعی شرایط مشابهی وجود داشت مردی که خود را فردی منطقی و زن‌دوست، مسئولیت‌پذیر، پخته و بزرگ‌تر می‌دانست رضایت زناشویی بالاتری داشت. در حالی که مردانی که خود را مغرور، ناپخته، وابسته، کم سن و کم‌تجربه، می‌دانستند و معتقدند بودند شیوه رفتار نامناسب با زنان را بلد نبودند، و همچنین استقلال فکری و مالی نداشتند، رضایت زناشویی پایین‌تری داشتند. این یافته همسو با تحقیقاتی است که معتقدند نوع توجه افراد در برابر مسائل و نگرش مثبت در مورد خود و زندگی یکی از عواملی است که باعث می‌شود افراد از رابطه زناشویی رضایت داشته باشند [۱۶]. افرادی که نگرش مثبت در مورد زندگی و خود دارند اخلاق خوب، پشتکار، شادی، رضایت خانوادگی، سلامتی بیشتری دارند [۱۷]. نگرش مثبت باعث می‌شود افراد کمتر بر جنبه‌های منفی تمرکز کنند. این افراد امیدوارند و حتی زمانی که پیش رفتن دشوار است تلاش را ادامه می‌دهند. زوج‌هایی که ازدواج بادوام داشته‌اند در برابر مشکلات و تغییرات زندگی نگرش مثبت را از دست نمی‌دهند و آن را حفظ می‌کنند و این فعالیت‌ها منجر به رضایت زناشویی بالاتر در زندگی مشترک می‌شود [۱۸]. همچنین چنان‌چه زن و شوهر به توانایی‌های خودشان جهت حل مشکلات اعتقاد داشته باشند بهتر می‌توانند راهکارهای متعددی را جهت حل مشکلات به کار ببندند [۱۸]. این مطالعه نشان داد که عوامل انگیزشی عامل مهم زمینه‌ساز دیگری بر روی رضایت زناشویی این زوجین است. انگیزه افرادی که ازدواج‌های با تفاوت سنی معکوس داشتند، متفاوت بود و به نظر می‌رسد

بر اساس این انگیزه‌های اولیه ازدواج و انتخاب، تا حدی می‌شود رضایت زناشویی کنونی زوجین را پیش‌بینی نمود. انگیزه‌هایی مانند رهایی از محدودیت‌های خانه‌پدري، آزاد شدن و دستیابی به استقلال، عذاب وجدان ناشی از ایجاد حس علاقه و درگیر نمودن احساسات طرف مقابل، فرار از موقعیت‌های ناخواسته‌ای مثل ازدواج اجباری، تصمیم به ازدواج برای تغییر کردن و عوض شدن، عقب نیفتادن از بقیه فامیل با توجه به پایین بودن سن ازدواج در خانواده، خسته شدن از رفیق بازی، احساس دلسوزی، فداکاری، بالا رفتن سن و ترس از مجرد ماندن انگیزه‌هایی بود که افراد ناراضی از ازدواج و یا جدا شده، برای ازدواج خود به صورت کلی داشتند. اما وجه مشترک ازدواج‌هایی که رضایت زناشویی بالایی داشتند، ازدواج به خاطر علاقه‌ای بود که نسبت به یکدیگر داشتند و پس از فکر کردن و مشاوره گرفتن، احساس کرده بودند نیمه گمشده خویش را یافته‌اند و همسرشان گرچه با آن‌ها تفاوت سنی معکوس دارد، اما دارای ویژگی‌هایی است که در سایر افراد دیده نمی‌شود. آنچه که در مورد این افراد اهمیت داشت این بود که آن‌ها، تنها به عشق و علاقه به طرف مقابل اکتفا نکرده و به دنبال شناخت خود و طرف مقابل و بهره‌گیری از کتاب و جلسات مشاوره قبل از انتخاب و بعد از ازدواج، تصمیم به چنین ازدواجی گرفته بودند. عوامل تاریخی‌های نیز بر رضایت زناشویی اثرگذار است. تاریخچه و فرآیند آشنایی در اکثر قریب به اتفاق این ازدواج‌ها سنتی نبود. معمولاً افرادی که این نوع ازدواج را انتخاب می‌کردند، ابتدا با یکدیگر آشنا و به هم علاقه‌مند می‌شدند، سپس درخواست خود را مستقیم و یا از طریق واسطه با طرف مقابل مطرح می‌کردند. هیچ یک از زوجین به مساله تفاوت سنی بی توجه و بی تفاوت نبودند، اما در نهایت زوج‌ها با در نظر گرفتن سایر شرایط و یا با مراجعه به مشاور (روانشناسان، علمای دین، مشورت با دوستان و اقوام دارای چنین تجربه‌هایی) تصمیم به چنین انتخابی گرفتند. آشنایی افراد در این نوع ازدواج‌ها از ابتدا با انگیزه ازدواج صورت نگرفته و رابطه به سرعت به ازدواج منجر نگردیده است، بلکه رابطه افراد تحت عناوین مختلف همچون دوستی، شیطننت، همکاری، آشنایی، فعالیت‌های دانشجویی و فوق برنامه و غیره آغاز و ادامه می‌یافت. تلاش برای متمایل ساختن خانواده‌ها و کسب رضایت آن‌ها برای ازدواج، ایستادگی طرفین برای ازدواج با یکدیگر و پذیرفتن مسئولیت انتخاب خود، اطمینان نسبت به انتخاب، صوری تا کسب رضایت والدین، کمک گرفتن از یک فرد معتمد خانواده (روحانی

بین فردی را برای حل این مشکلات یاد می‌گیرند، رضایت زناشویی بالاتری دارند [۱۹]. این پژوهش با استفاده از روش کیفی به موضوع عوامل تاثیرگذار بر انتخاب تفاوت سنی معکوس زوجین پرداخت؛ ازدواج‌هایی که با توجه به ساختار جامعه ما که در حال گذر از سنت به مدرنیته است، روز به روز در حال گسترش است. با توجه به گسترش روزافزون این نوع ازدواج‌ها، به نظر می‌رسد باید به چنین ازدواج‌هایی با نگاهی نو؛ نگریست؛ و به جای نفی این نوع ازدواج‌ها با شیوه و روش علمی به این نوع ازدواج‌ها، شناخت مزایا و معایب، و تجربه پدیدارشناسانه افرادی که این نوع ازدواج را انتخاب می‌کنند پرداخت. در واقع باید با استفاده از شیوه‌ای دقیق و علمی گام‌های موثری در جهت کاهش آسیب‌های احتمالی این نوع ازدواج‌ها و تغییر نگرش افراد جامعه نسبت به این ازدواج‌ها برداشت. یافته‌های این پژوهش می‌تواند روان‌شناسان حوزه انتخاب همسر را در راستای بهبود و غنی‌سازی مشاوره‌های قبل از ازدواج یاری نماید.

سهم نویسندگان

نرجس عرفان منش: طراحی سوالات مصاحبه، مصاحبه با شرکت-کنندگان، تحلیل کیفی داده‌ها، تهیه و تدوین مقاله
زهره درویره: راهنمای پایان نامه، نهایی کردن سوالات مصاحبه، مشارکت در تهیه مقاله
زهره خسروی: مشاور پایان نامه، نهایی کردن سوالات مصاحبه، مشارکت در تهیه مقاله
محمدرضا حسن‌زاده توکلی: مشاور، نهایی کردن سوالات مصاحبه، مشارکت در تهیه مقاله

منابع

1. Saroukhani B. Age Gap in Marriage: A Study in Contemporary Iran. *International Journal of Sociology and the Family* 1981; 11:87-98
2. National Organization for Civil Registration (NOCR). *Statistical Yearbook of the registration* 2014. Available at www.sabteahval.ir
3. Weiss RL. A critical review of marital satisfaction. In: Pinsof WM, Lebow JL, eds. *Family Psychology: The art of the science*. 2th Edition, Oxford university press: London, 2005
4. Blood RO, Wolfe DM. *Husbands and Wives*. 1st Edition, The Free Press: New York, 1960
5. Donaghue N, Fallon BJ. Gender-role self-stereotyping and the relationship between equity and

معتبر) برای راضی نمودن خانواده، سپردن موضوع به گذر زمان، قانع شدن خانواده نسبت به درست بودن انتخاب از دیگر ویژگی‌هایی بود که در فرآیند آشنایی زوجین راضی با تفاوت سنی معکوس دیده می‌شد. ضمن این‌که زوجین راضی از ازدواج، گرچه به یکدیگر علاقه داشتند (به نحوی که در صورت عدم حضور فرد مورد علاقه احساس عدم کارایی داشتند)، اما تلاش می‌کردند تا با اتخاذ دیدگاه منطقی فارغ از احساس، در مورد ازدواج تصمیم بگیرند. نکته دیگر آگاهی افراد نسبت به تفاوت سنی معکوس بوده است، همه زنان شرکت‌کننده در پژوهش بزرگ‌تر بودن خود را به همسران اعلام می‌کردند و حتی در این زمینه به آن‌ها هشدار می‌دادند؛ بنابراین خواستگاری پسران از دختران با اطلاع داشتن از تفاوت سنی معکوس بود. نحوه انتخاب یعنی اینکه افراد چگونه برای انتخاب این ازدواج‌ها تصمیم گرفته بودند، بر رضایت زناشویی کنونی زوجین اثرگذار بود. مانند سایر ازدواج‌ها یک انتخاب عجولانه بدون فکر و مشورت و با نادیده گرفتن و نشنیدن و انکار کامل توصیه‌هایی که از سوی اطرافیان به زن یا مرد می‌شد، نتیجه مطلوبی در پی نداشت. اما زوجینی که با مشورت و مطالعه، تلاش برای کسب آگاهی و شناخت نسبت به خود و طرف مقابل، دست به انتخاب زده بودند، رضایت زناشویی بالاتری داشتند. این زوجین هنگام تصمیم‌گیری برای انتخاب همسر، ۳ مرحله بررسی کارشناسانه، دیدن و واریسی نقاط ضعف و قوت همسر کنونی، مشورت و مشاوره گرفتن از اطرافیان و نیز متخصصان، را برای تصمیم‌گیری پشت سر گذاشته بودند. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که زوج‌هایی که با آگاهی از مشکلات و سختی‌های بالقوه رابطه دست به انتخاب می‌زنند و مهارت‌های

satisfaction in close relationships. *Sex Roles* 2003; 48: 217-230

6. Winn K, Crawford D, Fischer J. Equity and commitment in romance versus friendship. *Journal of Social Behavior and Personality* 1991; 6:301-314
7. Wheeler B. Age Differences in Marriage: Exploring Predictors of Marital Quality in Husband-Older, Wife-Older, and Same-Age Marriages. Unpublished Doctoral Dissertation, Brigham Young University 2010. Available at <http://scholarsarchive.byu.edu/etd>.
8. Ahmadi V, Hemmati R. Check the status of marriage squeeze in Iran. *Strategic Studies Women* 2008; 47:43-64

9. Lehmiller J, Agnew C. Commitment in age-gap heterosexual relationships: A test of evolutionary and socio-cultural predictions. *Psychology of Women Quarterly* 2008; 32:74-82
10. Oliya N, Fatehizadeh M, Bahrami F. Impact of enrichment program on marital satisfaction of couples. *Quarterly Journal of New Thoughts on Education* 2008; 1&2:9-30
11. Robinson L, Blanton P. Marital strengths in enduring marriage. *Family Relations* 1993; 42: 38- 45
12. Wiegel DJ, Ballard R, Deborah S. How couples maintain marriages. *Journal of family Relations* 1999; 48: 263-70
13. Rosen- Grandon J, Myers J, Hattie J. The Relationship between Marital Characteristics, Marital Interaction Processes, and Marital satisfaction. *Journal of counseling and Development* 2004; 82: 58- 68
14. Roberts L. Fire and ice in marital communication :Hostile and distancing Behaviors as predictors of marital distress. *Journal of marriage & family* 2000; 62:623-707
15. Karimisani P, Ehyae K, Esmaeli M, Falsafinejad MR. Factors determining the success of a marriage: a qualitative study. *Counseling Research & Developments* 2013; 45:75-93
16. Herbert T, Silver R, Ellard J. Coping with an Abusive Relationship: How and Why Do Women stay. *Journal of Marriage and Family* 1991; 53: 311-25
17. Carver C, Scheier M, Segerstrom S. Optimisim. *Clinical psychology Review* 2010; 30: 879-889.
18. Parker R. Why marriage last: A discussion of literature. *Australian Institute Family Studies* 2002; 28: 1- 26
19. Wolcott I, Hughes J. Towards understanding the reasons for divorce. working paper, Australian Institute of family studies 1999; 20: 2-29

ABSTRACT

Qualitative evaluation of predisposing factors in reverse age-heterogamous couples

Narjes Erfanmanesh^{1*}, Zahra Darvizeh¹, Zohreh Khosravi¹, Mohammad Reza Hasanzadeh Tvakkoli²

1. Department of Education & Psychology, Alzahra University, Tehran, Iran

2. University of the Quran and Hadith, Tehran, Iran

Payesh 2015; 6: 667-675

Accepted for publication: 14 September 2015

[EPub ahead of print-15 November 2015]

Objective (s): Despite the negative attitude of the society toward reverse marital age heterogamy, in which women are older than men, spreading of reverse age discrepant marriages and their impacts on changes in community structure illustrate the necessity of identifying the reasons for choosing this type of marriages. This research was conducted to identify and assess factors affecting the marital satisfaction, in couples with reverse age differences.

Methods: Due to the limitations of using questionnaire surveys in the field of marital satisfaction, the data was gathered using a qualitative method (Phenomenology) by conducting interviews with 30 couples with reverse age difference as well as using observational techniques and assessing the recorded audios and transcribed texts of interviews. We used axial, selective and open coding methods to analyze the data.

Results: In all, 130 concepts were selected and categorized into five main factors that affected marital satisfaction in these couples. These factors were: individual-, family-, attitude, motivation, and background-related factors.

Conclusion: The accurate ways to decrease possible breakdown of such marriages is recommended.

Key Words: marriage, reverse age heterogamy, marital satisfaction, qualitative approach

* Corresponding author: Alzahra University, Tehran, Iran

Tel: 07136340725

E-mail: erfmanesh_cp_@yahoo.com